

ІНТЭГРАЦЫЯ
АДЗІНАЯ ВАЛЮТА ЗАВЕРШЫЦЬ
СТВАРЭННЕ АДЗІНАЙ ЭКАНАМІЧНАЙ ПРАСТОРЫ
 2 стар.

ПРЭС-КАНФЕРЭНЦЫЯ
НАПЯРЭДАДНІ ТЫДНЯ
ІНФАРМАЦЫЙНЫХ ТЭХНАЛОГІЙ
 2 стар.

ГАСЦЁЎНА
БЕЛАРУСКІЯ СЛАВІСТЫ НА XIII КАНГРЭСЕ СВЕТУ 3 стар.

ХРЫСЦІЯНСКАЯ СТАРОНКА
"ЖЫЦЦЁ І ВЕРА"
 5 стар.

АСПЕКТ ПРАБЛЕМЫ
ЧАМУ ТУРЫСТЫ АБМІНАЮЦЬ ЗАЛЕСЕ?
 4 стар.

КЛУБ БЕЛАРУСКІХ ШКОЛ
ГУЛКАЕ РЭХА ТРАДЫЦЫЙ
 4 стар.

ЛІТАРАТУРНАЯ СТАРОНКА
КАЛІ РУКАЮЦА ДУШЫ...
 7 стар.

ВЕРНІСАЖ
ВЫСТАВА ВІКТАРА ЖАУНЯРОВІЧА НА БЕЛАРУСІ
 7 стар.

ЗАХАВАЙ ТРАДЫЦЫЮ
СТРАВЫ НА ПАЧАТКУ БАБІНАГА ЛЕТА
 8 стар.

АГУЛЬНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

РАСПАЎСЮДЖВАЕЦЦА Ў 48 КРАІНАХ

Голас Радзімы

Штотыднёвая газета для суайчыннікаў за межамі Беларусі

Выдаецца з 6 красавіка 1955 года

11 верасня 2003 года, № 37 (2855)

Цана 170 рублёў

E-mail: golas_radzimy@tut.by

Хроніка жыцця

"МАЗ" ЗНОЎ ЛЕПШЫ

Сярэднетанажны аўтамабіль "МАЗ-437141" прызнаны лепшым грузавіком на шостым Расійскім міжнародным аўтамабільным салоне.

У рабоце форуму ў Маскве прынялі ўдзел каля 800 кампаній з 31 краіны. "МАЗ-437141" мае высокія эксплуатацыйныя характарыстыкі. На ім устаноўлена кабіна новага дызайну са спальным месцам, экалагічны матор узроўню Еўра-2 або Еўра-3.

ПА ЗАРОБКАХ — ТРЭЦІЯ Ў СНД

Як паведамляе ўпраўленне статыстыкі працы і заробковай платы Міністэрства статыстыкі і аналізу, сярэднямесячная намінальная зарплата ў першым паўгоддзі склала ў Беларусі 231 тысяччу рублёў (каля 112 долараў).

Калі меркаваць па інфармацыі Міждзяржаўнага статыстычнага камітэта СНД, то гэта па велічыні трэці паказчык сярод дзяржаў СНД. Лідзіруюць Расія — 167 долараў і Казахстан — 149. На чацвёртым месцы Украіна — 80 долараў. Пасля ідуць Азербайджан — 76 долараў, Малдова — 57, Арменія — 51 і Таджыкістан — 13 (лічбы па іншых дзяржавах не прадстаўлены).

ПРЫЗНАЧАНЫ НОВЫ ПАСОЛ ЗША

Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь выступіла з заявай, дзе пазітыўна расцэньвае прызначэнне паслом ЗША ў Беларусі Джорджа Крола — вопытнага дыпламата, які ўжо працаваў у нашай краіне.

"З прыездам новага пасла мы злічваем на працяг дзелавага канструктыўнага дыялога са Злучанымі Штатамі па шырокім колае праблем, якія ўяўляюць узаемную зацікаўленасць", — гаворыцца ў заяве.

ПОПЫТ НА ЗОЛАТА

Мінула два гады з пачатку продажу Нацыянальным банкам Беларусі залатых мерных зліткаў.

За гэты час насельніцтву і юрыдычным асобам было рэ-

алізавана 155 кілаграмаў каштоўнага металу. Найбольшай папулярнасцю ў насельніцтва карыстаюцца невялікія зліткі — па 1, 5 і 10 грамаў. Купляюць і па 500 грамаў, і па кілаграму золата. Незапатрабаваных зліткаў у банку няма.

ТЫСЯЧНЫ ТРАКТАР "БЕЛАРУС" САБРАНЫ ВА УКРАІНЕ

5 верасня бягучага года на кіеўскім заводзе "Ленінская кузня" адбылася ўрачыстая цырымонія выпуску тысячага трактара "Беларус" са зборачнага канвеера, які быў адкрыты 6 верасня 2002 года Мінскім трактарным заводам і ТАА "Українтазачасткі".

Пачаўшы выпуск з аднаго трактара, сёння на ўкраінскім канвееры збіраюць за змену 7-8 беларускіх трактароў.

УСПОМНІЛІ ПРА ДУГУ СТРУВЭ

Аб унясенні Дугі Струвэ ў спіс сусветнай культурна-гістарычнай спадчыны ЮНЕСКА вялася размова на міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі ў Мінску. Уканферэнцыі, арганізаванай РУП "Белаэракасмагеадэзія", прынялі ўдзел прадстаўнікі ўсіх 10 краін, па тэрыторыі якіх яна праходзіць.

Каля 200 гадоў таму вучоныя з розных краін Еўропы пад кіраўніцтвам вядомага рускага астранома і геадэзіста Васіля Струвэ для вызначэння памеру і формы Зямлі змералі дугу мерыдыяна ад Чорнага мора да Паўночнага Ледавітага акіяна, якая і атрымала назву "Дуга Струвэ".

На месцах даследаванняў былі ўстаноўлены цэнтры геадэзічных і астранамічных вымярэнняў у выглядзе каменных кубоў, закладзеных у зямлю. Усяго на працягу маршруту было арганізавана каля 300 такіх аб'ектаў, але праз гады інфармацыя аб іх месцазнаходжанні была страчана.

Па словах намесніка дырэктара прадпрыемства "Белаэракасмагеадэзія" Уладзіміра Абраменкава, сёння з 31 пункта дугі ў Беларусі захавалася толькі 19.

Падрыхтавала Ніна ЦІМАШОК

Падзея

ДЗЕНЬ БЕЛАРУСКАГА ПІСЬМЕНСТВА Ў ПОЛАЦКУ

У Полацку ўрачыста адзначаны Дзень беларускага пісьменства. Менавіта са старажытнай паўночнай сталіцы нашай дзяржавы, адкуль родам першадрукар усходнеславянскіх народаў Францішак Скарына, у 1994-м годзе святла пачало сваё прыгожае штогадовае шэсце па гарадах — цэнтрах асветы і кнігадрукавання: з Полацка — у Тураў, затым Навагрудак, Нясвіж, Оршу, Пінск, Заслаўе, Мсціслаў, Мір.

І вось праз дзесяць гадоў Полацк зноў склікаў сяброў, каб засведчыць, што за гэты час адбыліся вялікія змены не толькі ў знешнім абліччы горада, але перш за ўсё ў свядомасці яго жыхароў, якія пачалі больш беражліва ста-

віцца да гісторыка-культурнай спадчыны свайго народа, ганарыцца тым, што жывуць на гэтай старажытнай зямлі, якая дала свету шмат знакамітых людзей.

— Заканчэнне на 4-й стар.—

Анонс

У АЎСТРАЛІЮ — СА ЖМЕНЬКАЙ РОДНАЙ ЗЯМЛІ

Палікарп Францавіч Кавалейскі з Мінска дайно марыў наведаць сына, які пераехаў да сваякоў у Паўднёвую Аўстралію ў 1992 годзе і жыве з сям'ёй у Адэлаідзе, пабываць на магіле брата. Пра сваё падарожжа, далёкі

кантынент і яго жыхароў, найперш беларусаў-сваякоў і сяброў сына, Віктара Кавалейскага, ён паведаміў нашаму карэспандэнту Рэгіне Гамзювіч.

Матэрыял чытайце ў наступным нумары.

ПАДПІСКА-2003

Шаноўныя чытачы «Голасу Радзімы»! Каб наша сувязь не спынілася, раім паклапаціцца аб падпісцы на IV квартал бягучага года. Нагадваем, што «ГР» уключаны ў падпісныя каталогі Беларусі, Літвы, Украіны, Казахстана, Таджыкістана, Кыргызстана, Малдовы.

У іншых краінах лепш аплаціць атрыманне штотыднёвіка чэкам, даслаўшы яго ў рэдакцыю. Кошт гадовага камплекта для краін Еўропы — 50, астатніх — 60 долараў ЗША.

інтэграцыя

УВЯДЗЕННЕ РАСІЙСКАГА РУБЛЯ Ў ЯКАСЦІ АДЗІНАЙ
ВАЛЮТЫ ПАВІННА СТАЦЬ ЗАВЯРШАЛЬНЫМ ЭТАПАМ
СТВАРЭННЯ ЭКАНАМІЧНАЙ ПРАСТОРЫ

Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка становіцца ацаніў праект пагаднення па ўвядзенні расійскага рубля ў якасці адзінай валюты. Аднак гэтае пагадненне прывядзе да чаканых вынікаў толькі ў тым выпадку, калі яно стане завяршальным этапам працэсу стварэння эканамічнай прасторы. Аб гэтым гаворыцца ў лісьме ў адказ Аляксандра Лукашэнка на пасланне Прэзідэнта Расіі Уладзіміра Пуціна па пытанні выкарыстання расійскага рубля як адзінага законнага плацежнага сродку на тэрыторыі Беларусі, наведана ў Адміністрацыі Прэзідэнта.

Кіраўнік беларускай дзяржавы адзначае: "Гэта прадугледжвае бесперашкоднае перамяшчэнне праз беларуска-расійскую мяжу людзей, тавараў, капіталаў, паслуг; роўныя цэны на газ, нафту, электраэнергію ў поўным аб'ёме патрэбнасцей Беларусі; выплату кампенсацый падатку на дабаўленую вартасць, якая збіраецца па краіне паходжаньня, за ўсё перыяд з 2000 года; пакрыццё страт у сувязі з увядзеннем расійскага рубля на тэрыторыі Беларусі. Словам, гаворка ідзе аб забеспячэнні на справе роўных умоў для суб'ектаў гаспадарання і роўных правоў для грамадзян нашых дзяржаў".

Асаблівую ўвагу беларускі лідэр звярнуў на тое, што на сённяшні дзень няма руху наперад у падрыхтоўцы праекта Канстытуцыйнага акта. "Адкладваць

прыняцце Асноўнага Закона Саюза, выносячы наперад падпісанне Пагаднення па адзінай валюты, — значыць, парушаць прынцыповую паслядоўнасць у будаўніцтве Саюзнай дзяржавы", — адзначыў Прэзідэнт.

"Для Рэспублікі Беларусь няма больш сур'езнага пытання, як саюз з Расійскай Федэрацыяй. Мы вызначаем лёс нашых дзяржаў і народаў, і памылак тут не павінна быць. Пераход да адзінай валюты — надзвычай адказны крок, ён нясе велізарную гістарычную нагрукку для ўсёй постсавецкай прасторы", — падкрэсліў Аляксандр Лукашэнка.

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь выказаў гатоўнасць да апэратыўнага вырашэння ўсяго комплексу актуальных пытанняў двухбаковых адносін.

БелТА.

афіцыйна

ДЫЯЛОГ З МІЖНАРОДНЫМ ВАЛЮТНЫМ
ФОНДАМ ПРАЦЯГВАЕЦЦА

Віцэ-спікер Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Беларусі Уладзімір Канаплёў правёў сустрэчу з місіяй Другога еўрапейскага ўпраўлення МВФ, якая прыбыла з візітам у Мінск на чале з дырэктарам упраўлення Джонам Одлінгам-Смі.

НА ЗДЫМКУ: у час сустрэчы.

Фота Віктара ТАЛОЧКІ, БелТА.

тэндэнцыі

ВЯСКОВАЯ МІНІ-АЗС

Першая ў Беларусі сельская міні-АЗС кантэйнернага тыпу адкрылася ў вёсцы Барыкоў Любанскага раёна Мінскай вобласці. Сучасная аўтазаправачная станцыя будзе рэалізоўваць паліва ўсіх відаў сельскім жыхарам. Кошт дадзенага праекта склаў больш за 280 мільёнаў рублёў.

Кантэйнерная АЗС выраблена на Гродзенскім механічным заводзе, які ўваходзіць у састаў канцэрна "Белнафтахім". У адкрыцці станцыі прынялі ўдзел кіраўнікі Мінскага аблвыканкама, мясцовых органаў улады. Тры працаўнікі гаспадарак Любанскага раёна атрымалі права заправіць свае два трактары і аўтамабіль бензінам першай вясковай АЗС.

НА ЗДЫМКУ: першыя кліенты міні-АТС.

Фота Аляксандра ТАЛОЧКІ, БелТА.

з прэс-канферэнцыі

БУДУЧЫНЯ
ЗА ІНАВАЦЫЙНЫМІ ТЭХНАЛОГІЯМІ

У Мінску рыхтуюцца да Тызня інфармацыйных тэхналогій. Падчас мерапрыемства адбудзецца выстава "Перспектыўныя тэхналогіі і сістэмы: інфарматыка, тэлекамунацыі, бяспека", трэці міжнародны кангрэс, прысвечаны фарміраванню інфармацыйнага грамадства ў нашай краіне, міжнародная канферэнцыя па пытаннях электроннай камерцыі, конкурс "Адкрытыя дызайнерскія дуэлі".

Арганізатарамі выступаюць Нацыянальны цэнтр "Белэкспа", Навукова-тэхнічны цэнтр "Атлас" і таварыства "Экспафорум". У выставе прымуць удзел каля 80 беларускіх прадпрыемстваў, сярод якіх кампаніі, што працуюць у галіне тэлекамунацыі, забеспячэння бяспекі і іншыя. Па словах Аляксея Лазукі, генеральнага дырэктара "Белэкспа", будучы створаны ўсе ўмовы для перамоў і дзелавых сустрэч.

Названая выстава мае важнае значэнне ў працэсе пабудовы ў Беларусі інфармацыйнага грамадства. Як заўважыў памочнік Прэзідэнта Беларусі Валерый Цапкала, нельга разглядаць Тызень інфармацыйных тэхналогій і выставу толькі як тэхнічную падзею. Яна частка падрыхтоўкі да Міжнароднага саміту па інфармацыйнаму грамадству, які адбудзецца ў снежні ў Жэневе.

Сучасная канкурэнтная барацьба аснована на інавацыйных тэхналогіях, у выніку інфармацыя, адукацыя, тэхнічнае забеспячэнне становяцца асноўнымі прыярытэтамі ў развіцці грамадства. В. Цапкала падкрэсліў, што Беларусь мае напрацаваны кадравы патэнцыял, у свой час менавіта нашы спецыялісты займаліся праграмным забеспячэннем ваеннага комплексу магутнай дзяржавы. Сёння трэба развіваць напрацаванае беларускімі спецыялістамі.

весткі з суполак

СВЯТА Ў ВІННІЦЫ

У святкаванні Дня незалежнасці Украіны прыняла ўдзел і беларуская абшчына Віннічны. Разам з іншымі нацыянальнымі меншасцямі, якія пражываюць тут, арганізавалі выставу сваіх дасягненняў.

Дарэчы, па далёка не поўных звестках перапісу насельніцтва, беларуская грамада займае тут чацвёртае месца пасля ўкраінцаў, расіян і палякаў.

Разнастайна была прадстаўлена і беларуская кухня. Гэта безліч бульбяных страў, аладкі з грэцкай мукі, грыбныя і іншыя закускі ды яшчэ каравай.

Дырэктар НТЦ "Атлас" Аляксандр Грыгор'еў падкрэсліў, што будучыня і ідэалогія сучаснага бізнесу — бізнес электронны. Асноўнымі фактарамі яго развіцця спецыялісты лічаць наяўнасць адпаведнай інфраструктуры, заканадаўчай базы, аўдыторыі карыстальнікаў, а таксама тэхналогій і гатоўнасць прадпрыемстваў іх укараніць.

Пакуль далёка не ўсе беларускія прадпрыемствы могуць пахваліцца, што карыстаюцца існуючай таварапраसоўваючай сеткай у электронным варыянце. Тым не менш, спецыялісты "Атласа" пастаянна праводзяць навучальныя семінары, канферэнцыі, выязджаюць у рэгіёны. Зараз у Беларусі рэалізуецца праект Міждзяржаўнага цэнтра электроннага гандлю, на базе якога створана звыш 60-ці працоўных месцаў, ажыццяўляецца падрыхтоўка спецыялістаў у галіне электроннага бізнесу.

Яшчэ адзін аспект, які актыўна абмяркоўваецца, — стварэнне так званнага электроннага ўрада — гэта значыць, арганізацыя электроннага абароту дакументаў. В. Цапкала нагадаў, што ў МЗС электроннае абарачэнне дакументаў існуе з сярэдзіны 90-х гадоў. Дзейнічае таксама дакумента-абарачэнне паміж міністэрствамі, да якога ўсе яны прызываліся.

Алена СПАСЮК.

дыякур'ер

МІЖНАРОДНЫ
ЭКАНАМІЧНЫ ФОРУМ
УПОЛЬШЧЫ

У горадзе Крыніца-Турска (Рэспубліка Польшча) прайшоў трынаццаты Міжнародны эканамічны форум на тэму: "Пашырэнне Еўрапейскага саюза. Першы ці апошні этап інтэграцыі", прысвечаны баганню будучыні Еўропы, а таксама эканамічным, палітычным, сацыяльным пытанням у выніку пашырэння ЕС. Арганізатар форуму — польская няўрадавая арганізацыя "Інстытут усходнеёўрапейскіх даследаванняў".

Афіцыйную беларускую дэлегацыю на форуме ўзначальваў выконваючы абавязкі намесніка прэм'ер-міністра Рэспублікі Беларусь Уладзімір Сямашка. У састаў дэлегацыі ўвайшлі прадстаўнікі Міністэрства замежных спраў, Міністэрства статыстыкі і аналізу, Міністэрства эканомікі, Міністэрства энергетыкі, канцэрнаў "Белнафтахім" і Белэнерга".

Праграма форуму прадугледжвала правядзенне пленарных пасяджэнняў і тэматычных семінараў, у ходзе якіх разглядаліся розныя аспекты развіцця эканомікі краін Цэнтральнай і Усходняй Еўропы ў сучасны перыяд.

У рамках форуму адбыўся шэраг дзелавых сустрэч кіраўніка беларускай дэлегацыі. У ходзе сустрэчы з віцэ-прэм'ерам, міністрам эканомікі, працы і сацыяльнай палітыкі Польшчы Ежым Хаўснерам бакі закранулі пытанні двухбаковых палітычных і гандлёва-эканамічных адносін, а таксама супрацоўніцтва ў сферы энергетыкі.

ВІЗІТ ПРАДСТАЎНІКОЎ
ДЗЕЛАВЫХ КОЛАЎ
ВЕНГРЫ

Беларусь наведані дэлегацыі афіцыйных і дзелавых колаў Венгерскай Рэспублікі.

Мэта візиту — прапрацоўка магчымасці далейшага развіцця гандлёва-эканамічнага і інвестыцыйнага супрацоўніцтва, замацавання рэгіянальнага ўзаемадзеяння і нарошчвання экспарту прадукцыі беларускіх прадпрыемстваў у Венгрыю.

Дзелавую частку венгерскай дэлегацыі, у якой прадстаўлены больш за 20 прадпрыемстваў і кампаній, узначаліў Генеральны сакратар Венгерскага агенцтва па прыцягненні інвестыцый і развіцці гандлю пры Міністэрстве замежных спраў і Міністэрстве эканомікі Венгрыі П. Лядніцкі.

У Мінску і Гомелі адбыліся сустрэчы і перагаворы венгерскай дэлегацыі з міністрам транспарту і камунацыяў Беларусі Міхаілам Баравым, старшынёй Гомельскага абласнога выканаўчага камітэта Аляксандрам Якабсонам і першым віцэ-прэзідэнтам Беларускай гандлёва-прамысловай палаты В. Анапрыічэком.

Праведзены канферэнцыі і кантактныя біржы. Удзел у гэтых мерапрыемствах прынялі прадстаўнікі беларускіх прадпрыемстваў і арганізацый, зацікаўленых у супрацоўніцтве з Венгрыяй. Адбылося таксама наведванне вядучых гомельскіх прадпрыемстваў і СЭЗ "Гомель-Ратон".

Прэс-служба МЗС.

гасцеўня

НА XV КАНГРЭС СЛАВІСТЫ СВЕТУ ЗБЯРУЦА Ё МІНСКУ?..

Міжнародныя з'езды славістаў склікае Міжнародны камітэт славістаў, заснаваны ў 1955 годзе. Ён аб'ядноўвае зараз прадстаўнікоў 35 краін свету. Беларусь у ім прадстаўляе намеснік старшыні Беларускага камітэта славістаў, супрацоўнік Інстытута мовазнаўства імя Якуба Коласа Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі прафесар Геннадзь Цыхун, якога мы папрасілі расказаць пра апошні з'езд, што адбыўся ў сталіцы Славеніі Любляне з 15 па 21 жніўня, і ўдзел у ім беларускай дэлегацыі.

— З якога часу адбываюцца з'езды славістаў і калі ў іх пачалі ўдзельнічаць беларускія вучоныя?

— Першы з'езд, або кангрэс, як кажуць на Захадзе, адбыўся ў 1929 годзе ў Празе. У ім прыняў удзел прафесар Пятро Бузук ад Беларусі. З таго часу раз у пяць гадоў славісты ўсяго свету збіраюцца разам, каб абмеркаваць праблемы і напісаныя за гэты час працы. Беларускі камітэт славістаў быў заснаваны ў 1957 годзе. Чацвёрты міжнародны з'езд славістаў, які прайшоў у 1958 годзе ў Маскве, першы, у якім прынялі шырокі ўдзел беларускія вучоныя.

— Наколькі прадстаўнічым быў апошні, XIII з'езд у Любляне і якім быў склад беларускай дэлегацыі?

— Каля 700 дакладаў было прачытана на з'ездзе, значыцца, столькі славістаў бралі ўдзел у яго рабоце. Беларуска дэлегацыя ў складзе 22 вучоных, сярод іх шмат маладых, годна прадстаўляла Беларусь. Выдадзены папярэдне зборнік дакладаў мы ўручалі ўдзельнікам з'езда ў якасці падарунка, удзельнічалі ў пленарных і секцыйных пасяджэннях, якія групоўцца звычайна па трох накірунках: першы — мовазнаўства, другі — літаратура, культуралогія і фалькларыстыка, трэці — гістарычныя праблемы развіцця славістыкі. У кожным накірунку абмяркоўваліся вылучаныя загады праблемы. Па ініцыятыве амерыканскіх і іншых заходніх вучоных апошнія гады на з'ездах практыкуецца абмеркаванне вузкага кола праблем па тэматычных блоках, і ў гэтым годзе іх было шмат. Прыкладна, адзін з такіх блокаў пад назвай "Інтэрславіка" арганізаваў прадстаўнік Германіі Роланд Марці. Дарэчы, ён браў удзел у канферэнцыі, прысвечанай праблеме глабалізацыі ў сучасным грамадстве, што нядаўна ладзіла ў Беларусі ЮНЕСКА. У блоку "Інтэрславіка" вучоныя разглядалі сучасную сацыялінгвістычную сітуацыю ў розных краінах і праблему выжывання малых славянскіх моў.

— Якім жа чынам вучоныя могуць паўплываць на крытычную сітуацыю, калі яна склалася ў той ці іншай краіне?

— Па-першае, само аб'яднанне славістаў ўсяго свету ў такую аўтарытэтную міжнародную арганізацыю з магчымасцю абмяркоўваць на з'ездах узнікшыя праблемы і сумесна шукаць шляхі іх вырашэння значыць вельмі многа. Гэта ўжо не погляд аднаго вучонага. Па-другое, інфармаванне грамадства і ўрадаў краін пра не-

бяспечныя моўныя сітуацыі, у якіх можа апынуцца той ці іншы этнас, звычайна мае пэўныя вынікі. Напрыклад, польская даследчыца, дырэктар Інстытута славістыкі Ева Жэтэльска-Фелешка гадоў пяць таму надрукавала артыкул, у якім выдзеліла славянскія мовы, існаванню якіх пагражаюць умовы іх цяперашняга стану — беларускую і лужыцкія мовы. На з'ездзе гэта праблема таксама абмяркоўвалася, а разам з ёю і спосабы выжывання, супрацьстаяння той сітуацыі, якая склалася. Найперш — патрэбны юрыдычныя гарантыі захавання моў. Прычым, не толькі дзяржаўнай, літаратурнай, але і мікрамоў, дыялектаў (вусных форм мовы — народных гаворак), рэгіялектаў (рэгіянальных гаворак). Усе яны маюць права на існаванне. Знікненне моў і культур — не на карысць выжыванню чалавечтва ў цэлым, таму нельга дапускаць збыднення і дыскрымінацыі моўных меншасцей. Напрыклад, многія паэты з вёскі, узгаданыя на мясцовай гаворцы, лепш выказваюць на ёй свае пачуцці і маюць права друкаваць свае творы на такой мікрамове. Гэткім чынам і сама мова будзе зафіксаваная. Напісанае застаецца. Ляшскі паэт Ондра Лысагорскі пісаў на ляшскім дыялекце — адным з дыялектаў паўночнай Чэхіі. І гэта было заўважана, ухвалена, ставілася нават пытанне аб нобелеўсім лаўрэатстве гэтага таленавітага і пладавітага пісьменніка.

Што да вусных форм, то найважнейшая форма захавання дыялектаў і рэгіялектаў — іх фіксацыя ў слоўніках, дыялекталагічных атласах, які гэта зроблена беларускімі вучонымі, у спецыяльных даследаваннях. Часцей за ўсё выміраюць тыя мовы, з якіх не запісана ніводнага тэксту. Напрыклад, лічыцца, што палабская мова вымерла і не існуе ўжо больш за стагоддзе, аднак на адным са з'ездаў славістаў знаны нямецкі даследчык Райнгольд Олеш выступіў з дакладам на гэтай мове, якую ён рэканструяваў і змог ёю карыстацца. Падтрымка існавання пэўнага дыялекту можа быць у пашырэнні карыстання ім, прапагандзе, і не толькі праз друк. У Германіі на адным з дыялектаў працуе тэатр, створана таварыства, якое вывучае і прапагандуе яго ў розных формах.

— Якая з праблем, што абмяркоўваліся на з'ездзе, мела найбольшы рэзананс або датычылася зноў-такі беларускай?

— Яшчэ адна з форм абмеркавання праблем на з'ездзе славістаў — гэта «круглыя сталы». Адным з іх пад назвай "Славянскія мовы ў этналінгвістычнай

перспектыве" кіраваў я, таму магу зазначыць, што тэма была выбрана не выпадкова: большасць вучоных выдзеліла як адну з самых актуальных праблем глабалізацыі ў сучасным грамадстве, якая пагражае існаванню славянскіх моў. Напрыклад, распаўсюджанне англійскай мовы ў пэўных сферах як мовы міжнароднай, здавалася б, не пагражае непасрэдна, бо гэта — дадатковы сродак зносін, але можа пагражаць экалогіі мовы ў сэнсе вялікай колькасці запазычанняў. Наша краіна таксама мяжуе з большымі па колькасці славянскімі народамі, а руская мова разам з беларускай з'яўляецца дзяржаўнай, таму, улічваючы сумны вопыт іншых народаў і лёс іх моў, нам варта прагназаваць сітуацыю і думаць пра захаванне нашай беларускай мовы і яе абарону.

— Праграма сведчыць, што на з'ездзе было шмат цікавага для вучоных-славістаў з розных краін, а як былі ўспрыняты даклады беларускіх славістаў?

— Мы годна прадставілі наш навуковы патэнцыял. І колькасна, і якасна наша дэлегацыя выглядала на фоне іншых добра, некаторыя даклады выклікалі бурныя дыскусіі. Асабліва гэта датычыцца маладых славістаў, якіх на гэтым з'ездзе было больш, чым на папярэдніх. Увагу нашых замежных калег заслужылі даклады Аляксандра Лукашанца "Сучасныя працэсы ў словаўтварэнні беларускай мовы. Праблемы міжмоўнага збліжэння і адштурхоўвання", літаратуразнаўца Івана Саверчанкі "Мастацкія дыскурсы ў старажытнай шматмоўнай літаратуры Беларусі", дыялектолага Веры Астрэйкі "Балта-ўсходнеславянскае моўнае ўзаемадзеянне", даследчыцы фальклору доктара філалогіі Вольгі Шарай "Ушанаванне продкаў у духоўнай культуры славян" і іншыя. Увогуле ўсе даклады беларускай дэлегацыі былі цікавыя, паказалі высокі ўзровень нашых вучоных у славянзнаўстве, аднак адна з найважнейшых задач зараз — прыцягнуць больш маладых да ўдзелу ў наступным з'ездзе славістаў праз пяць гадоў. І не толькі, каб заявіць пра сябе. Наступны, чатырнаццаці з'езд вырашана правесці ў Македоніі ў сталіцы Скоп'е і горадзе Охрыд, а пятнаццаты павінен адбыцца ў Беларусі ў 2013 годзе. Пэўны вопыт ужо маем: разам з Адамам Мальдзісам мы былі арганізатарамі трох міжнародных кангрэсаў беларусістаў, на кожным з якіх было каля трохсот удзельнікаў. Зараз патрэбна падтрымка дзяржавы. Беларусь яшчэ ніколі не была арганізатарам міжнароднага з'езда славістаў, надыходзіць наша чарга.

Гутарыла Рэгіна ГАМЗОВІЧ.

стасункі

ДНІ ЯПОНСКОЙ КУЛЬТУРЫ

1 верасня выставай, прысвечанай сучаснай японскай архітэктуры, у Доме дружбы пачаўся месячнік японскай культуры.

Адкрыла ўрачыстасць з нагоды месячніка старшыня праўлення Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з зарубажнымі краінамі Ніна Івано-

ва. Яна прывітала прысутных, расказала пра дзейнасць Таварыства "Беларусь — Японія". Затым выступіў Часовы Павераны ў справах Японіі ў Рэспубліцы Беларусь Акіра Татэяма, іншыя ўдзельнікі.

У праграме месячніка, які пройдзе ў Мінску і Віцебску, вечары "Токіо — сталіца Японіі", "Радасць сустрэчы з прыгожым". Будучы абмеркаваны экалагічныя праблемы, звязаныя з трагедыямі Хірасімы і Чарнобыля. Завершыцца месячнік конкурсам японскай мовы "Магія слова".

ШЫРЫЦА ЯПОНСКА-БЕЛАРУСКАЕ СУПРАЦОЎНІЦТВА

У сувязі з тым, што 1 верасня ў Мінску пачаўся месячнік беларуска-японскай дружбы, хачу паведаміць чытачам "Голасу Радзімы", што ў апошнія гады робіцца з гэтай мэтай у Японіі.

Плэнна працуе ў Токіо Таварыства японска-беларускай дружбы, якім кіруе спадар Татсуо Хорыай, уладальнік адвакацкай канторы. Яно было заснавана ў 1995 годзе. З таго часу таварыства актыўна дапамагае Пасольству Беларусі ў Японіі ў распаўсюджванні інфармацыі пра нашу краіну. У 1998 годзе было арганізавана выданне ілюстраванага лістка навін пра Рэспубліку Беларусь. На жаль, з-за эканамічных цяжкасцей, якія наступілі ў канцы 1990-х гадоў, выданне было прыпынена. Таварыства аказвае садзейнічанне ў правядзенні мерапрыемстваў, якія арганізуюцца пасольствам. У верасні 2001 года Т. Хорыай наведаў Рэспубліку Беларусь у складзе міжнародных назіральнікаў за ходам прэзідэнцкіх выбараў, сустракаўся з прадстаўнікамі палітычнай і эканамічнай эліты нашай краіны. Па выніках візіту ён надрукаваў ста-ноўчую справаздачу ў органе Усеяпонскай асацыяцыі адвакатаў "Свабода і правасуддзе".

У бягучым годзе Т. Хорыай па прадстаўленні Усеяпонскай асацыяцыі адвакатаў быў узнагароджаны ордэнам Хрызантэмы 4-й ступені. Узнагарода ўручалася асабіста Яго імператарскай Вялікасцю Акіхіта.

У лютым 2003 года была заснавана некамерцыйная арганізацыя Японска-беларуская эканамічная асацыяцыя, якой кіруе Ясуа Кавана. У асацыяцыі вялікія планы па разгортванні нашага гандлёва-эканамічнага супрацоўніцтва. Мяркуюцца, што прыбытак, атрыманы ў выніку гандлю, будзе накіроўвацца на мінімізацыю наступстваў аварыі на Чарнобыльскай АЭС. Сумесна з асацыяцыяй пасольствам быў арганізаваны вечар знаёмства з японскай кухняй. Плануецца правядзенне мерапрыемства ў адказ. Супольна з асацыяцыяй пасольствам створана Інтэрнэт-старонка

пра Рэспубліку Беларусь (www.belarus.jp).

Трэба падкрэсліць, што японскія грамадскія арганізацыі і паасобныя грамадзяне аднымі з першых прыйшлі на дапамогу беларусам пасля аварыі на Чарнобыльскай АЭС. Як праяву ўдзячнасці ўспрынялі ў Японіі ўзнагароду доктара Акіра Сугэноя, доктара Мінору Камата, доктара Шунікі Ямашыта і Рыўічы Гірокава вышэйшай беларускай адзнакай — ордэнам Францішка Скарыны.

Як паведамлялася ў "Голасе Радзімы", восенню 2002 года пры інфармацыйным садзейнічання пасольства ў Токіо адкрыўся рэстаран беларускай кухні "Мінск". Ён служыць не толькі месцам знаёмства жыхароў японскай сталіцы з беларускімі стравамі, але і з беларускай музыкай, жывапісам. Многія японцы лічаць, што для знаёмства з іншай краінай неабходна добра арыентавацца ў яе кухні. У гэтым сэнсе рэстаран "Мінск" аказвае неацэннае садзейнічанне нашаму пасольству ў пашырэнні пазітыўнай інфармацыі пра Беларусь. Многія з грамадзян Японіі, судакрануўшыся ў "Мінску" з беларускай культурай, паехалі пасля гэтага ў нашу краіну як турысты.

Пры садзейнічання трох узказаных арганізацый наша пасольства ў ліпені 2003 года выпусціла прывітанне Часовага Паверанага ў справах Рэспублікі Беларусь Анатоля Цяпуся, прысвечанае Дню Незалежнасці Беларусі. Прывітанне было размешчана ў цэнтральнай англамоўнай японскай газеце "The Japan Times". Артыкул быў з вялікай цікавасцю ўспрыняты грамадзянамі Японіі і дыпламатамі, акрэдытаванымі ў Токіо.

Мікалай СІЦАЎ,

трэці сакратар Пасольства Рэспублікі Беларусь у Японіі.

Вуліца Гіндза ў Токіо.

ВАНДРОЎКА ў ЗАЛЕССЕ

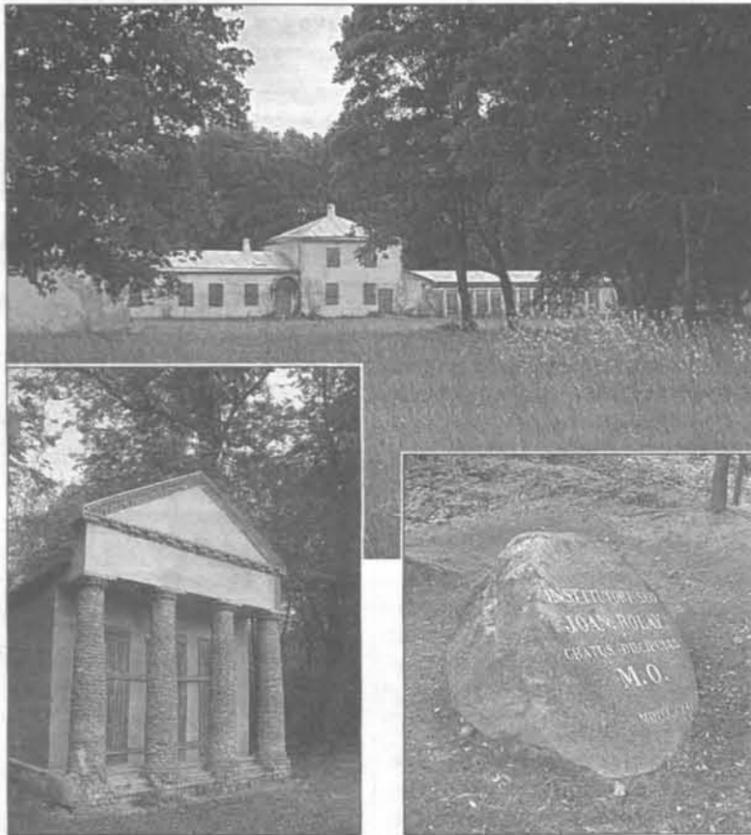
БЫЛАЯ СЯДЗІБА МІХАЛА АГІНСКАГА ПАТРАБУЕ ўВАГІ

Міхал Клеафас Агінскі пражыў у сваім маёнтку ў вёсцы Залессе, што ў Гродзенскай вобласці каля Смаргоні, больш за 20 гадоў. Ён пасяліўся там у 37-гадовым узросце пасля трагічных падзей, звязаных з паўстаннем Касцюшкі, з якім яго звязвала сяброўства і агульныя грамадскія справы. Да сённяшняга дня ў парку сядзібы захаваліся валун з надпісам: "Цэнная Касцюшкі".

Міхал Агінскі шмат працаваў у Залессі. Ладзіў музычна-літаратурныя вечарыны, дзе выконваліся яго творы: фартэп'яныя і вакальныя п'есы, паланэзы, вальсы, мазуркі. Лічыцца, што ў залескі перыяд быў напісаны і ўпершыню выкананы перад публікай славуты паланэз "Развітанне з Радзімай".

Сёння Залессе — вялікая вёска, цэнтральная сядзіба мясцовага калгаса. Тут знаходзіцца прафілакторый. Але галоўнае ўпрыгажэнне гэтых мясцін — маёнтка Агінскага. Да яго, як і 200 гадоў таму, вядуць шыкоўныя прысады. Дзе ёсць у гэтым патрэба, на месцы старых дрэваў пасадзілі малодцы. Па адной з клянковых алей мы і накіраваліся да палаца. Першае, што прыйшло на думку: калі б тут было ўсё даведзена да ладу, турысты ехалі б сюды натоўпам: асоба Агінскага прыцягальная для беларусаў, палякаў, вядомая ў Еўропе. Акрамя таго, паглядзець на маляўнічыя мясціны цікава нават без спасылкі на асобу вядомага кампазітара.

Залескі палац — помнік архітэктуры класіцызму і знаходзіцца пад аховай дзяржавы, бо ўваходзіць у

спіс гісторыка-культурнай спадчыны Рэспублікі Беларусь. Па словах намесніка дырэктара Дэпартаменту па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі пры Міністэрстве культуры Рэспублікі Беларусь Ігара Чарняўскага, згаданы дэпартамент штогод падымае пытанне наконт неабходнасці ўтрымліваць комплекс у парадку.

Калі ў сярэдзіне 90-х гадоў на рэстаўрацыю выдзяляліся сродкі, нешта ў сядзібе Агінскага паспелі

зрабіць, згодна з праектам рэстаўрацыі, аўтар якога Людміла Іванова. Галоўнае — адноўлена капліца побач з палацам, дзе зараз адбываюцца царкоўныя службы. Адрамантаваны фасад галоўнага будынка. Больш-менш прывялі ў парадак парк, пра які хацелася б сказаць асобна. Ён задуманы ў "англійскім" стылі, што надае яму маляўнічы рэльеф. Калісьці быў багаты на маляўнічыя архітэктурныя формы. З іх адноўлена альтанка. Але на гэтым рэстаў-

рацыйныя работы спыніліся.

Прырода ў маёнтку Агінскага, здаецца, кампенсуе тое, што недарабіў, недагледзеў чалавек. Калі ідзеш па парку, разумееш: ён на вакач губляе рысы садова-паркавага ансамбля. Але бачыш масткі, таямнічыя сходы да ракі, старыя разгалістыя дрэвы, якія быццам іграюць свой паланэз галінамі і багатай лістотай, і адчуваеш, што табе тут падабаецца. Парк выходзіць да ракі Драі, плаціна на якой стварыла вялікую прыгожую сажалку з астраўком. Сёння там, як і ў часы Агінскага, плаваюць лебедзі і качкі. На рацэ сцішыўся млын...

Сёлета спаўняецца 170 гадоў з дня смерці Міхала Агінскага. І гэта далёка не асноўны довад, каб успомніць пра ягоную сядзібу, а пажадана і пачаць нешта рабіць. Галоўная падстава — павяга да мінулага сваёй зямлі. Кіруючыся гэтым, Дзяржаўны музей гісторыі тэатральнай і музычнай культуры (Залескі сядзібна-паркавы ансамбль з'яўляецца яго філіялам) і іншыя зацікаўленыя дзяржаўныя ўстановы разам з Нацыянальнай камісіяй па справах ЮНЕСКА задумалі правесці ў Залессі міжнародную канферэнцыю, прысвечаную Агінскаму і праблемам аднаўлення маёнтка.

І гэтая канферэнцыя адбылася 4-5 верасня. У ёй прынялі ўдзел звыш 100 асобаў, у тым ліку экспедыцыя з Літвы, Польшчы, Расіі і Украіны. Падрабязнасці аб гэтай міжнароднай сустрэчы ў наступным нумары.

Алена СПАСЮК.

Фота Яўгена КАЗЮЛІ.

падзея

ДЗЕНЬ БЕЛАРУСКАГА ПІСЬМЕНСТВА ў ПОЛАЦКУ

Пачатак на 1-й стар.

Дзень беларускага пісьменства — адно з дзяржаўных святаў у нашай краіне. Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка ў сваім сёлетнім вітанні ўдзельнікам свята зазначыў: "Нашы вядомыя землякі стаялі ля вытокаў беларускай духоўнасці. Мы, нашчадкі славетных продкаў, будзем і надалей выконваць іх галоўны запавет — любіць і бараніць сваю Радзіму, памнажаць яе веліч і прыгажосць, шанаваць і берагчы спадчыну беларускага народа".

Трэцяга верасня пачала свой шлях са сталіцы Беларусі Рэспубліканская навукова-творчая экспедыцыя "Дарога да святых у з Дабратворным Агнём ад труны Гасподняй" па маршруце Паставы-Глыбокае-Шаркаўшчына-Брас-

лаў-Міёры-Верхнядзвінск-Наваполацк і завяршылася сёмага верасня ў Полацку хрэсным ходам да Спаса-Ефрасіннеўскага манастыра, літургіяй у Крыжаўзвіжанскім храме. А шостага верасня ў музей-бібліятэцы Сімяона Полацкага прайшла навукова-практычная канферэнцыя "Полацкія чытанні".

Урачыстае адкрыццё свята ад-

былося на плошчы Свабоды. На ім прысутнічалі прадстаўнікі дыпламатычных місій, госці з дваццаці пяці краін свету. У тым ліку — дэлегацыя гарадоў-пабрацімаў Полацка: нямецкага Фрыдрыхсхафен, расійскага Электросталь, украінскага Камянец-Падольск. На працягу дня мастацка-гістарычныя дзеі знаёмлілі прысутных з гісторыяй Полацка і дзейнасцю асветнікаў Ефрасінні Полацкай, Францішка Скарыны, Сімяона Полацкага і іншых. Урачыста быў адкрыты помнік Сімяону Полацкаму (аўтар — Аляксандр Фінскі). Літаратурныя сустрэчы, фестываль дзіцяча-юнацкай прэсы, выстава "Старадрукі з музеяў Беларусі", кірмаш рамёстваў з удзелам гарадоў-сталіц Дня беларускага пісьменства ў папярэднія гады, канцэрт камернага аркестра Акадэміі музыкі ля сцен Сафійскага сабора, гала-канцэрт і святочны феерверк пакінулі незабыўны ўражанні.

Старшыня Нацыянальнага аргкамітэта па падрыхтоўцы і правяд-

зенні Дня беларускага пісьменства намеснік прэм'ер-міністра Рэспублікі Беларусь Уладзімір Дражын падзякаваў кіраўніцтву горада Полацка за правядзенне свята на высокім узроўні, а ўсім яго ўдзельнікам пажадаў плённай працы, жыццёвага аптымізму. Ён заклікаў шанаваць родную культуру, мову — тады і само жыццё падасца больш змястоўным і прывабным.

Напамінам таго, што адметнай рысай маўлення беларусаў з'яўляецца "у" нескладовае, застаўся ў Полацку пасля свята памятнае адно з літар алфавіта, якая ёсць толькі ў беларускай мове, — "ў". Праз год Дзень беларускага пісьменства будзе адзначацца ў Тураве. Прыняўшы эстафету, тураўцы ўжо пачалі падрыхтоўку да свята.

НА ЗДЫМКАХ: адкрыццё помніка Сімяону ПОЛАЦКАМУ; удзельнікі свята; спявае Анжаліка АГУРБАШ.

Рэгіна ГАМЗОВІЧ.

Фота БелТА.

клуб беларускіх школ

ГУЛКАЕ РЭХА ТРАДЫЦЫЙ

Пераемнасць традыцый вядзецца з пакалення ў пакаленне. Яны мацуюцца не толькі сям'яй, але і ў школе.

У Засульскай сярэдняй школе, што на Стаўбцоўшчыне, на першы погляд, усё, як і ў іншых вясковых школах: вядзецца выкладанне прадметаў на беларускай мове з займальнымі крыжаванкамі, віктарынамі, табліцамі, схемамі і заданнямі, накіраванымі на паглыбленае засваенне прадмета. Ёсць тут і літаратурны пакой, дзе можна знайсці і звесткі пра гісторыю вёскі, і пра гісторыю школы, ёсць і стэнды, прысвечаныя Вялікай Айчыннай вайне. Створаны таксама невялічкі краязнаўчы музей. У школе адзначаюцца традыцыйныя святы: Багач, Дзень настаўніка, Дзень маці, Калядкі... Усё пералічанае даволі тыповае для мясцовых школ. Але ёсць і цікавая адметнасць.

Хто стаў яе роданачальнікам — сёння сказаць цяжка. Спачатку вучні і настаўнікі вырошцілі вялікі прыгожы фруктовы сад (258 плодовых дрэў). Потым захацелася чагосьці новага, незвычайнага. Гэтае памкненне прывяло да супрацоўніцтва з батанічным садом. Школа мае агарод, альпінары, або ракарый, міні-дэндраарый і ўчастак лекавых раслін.

Па заданні батанічнага саду, што знаходзіцца ў Мінску, праводзіцца даследчая работа па вывучэнні біялагічных асаблівасцей росту і развіцця раслін у новых умовах, вымяраецца рытміка іх росту, праводзіцца феналагічны назіранні, адпрацоўваецца тэхналогія — тэрміны сяўбы, глыбіня закладкі насення, шырыня міжрадкоўя. Два гады таму вынікі назіранняў былі адасланы на другі рэспубліканскі конкурс "Зямля — наш дом" і атрымалі высокую ацэнку: засульскае школа стала лаўрэатам у намінацыі "Думаем глабальна — дзейнічаем лакальна" (2001).

Дзякуючы намаганням настаўнікаў і вучняў школы, складзены новы тапанімічны слоўнік мясцовых назваў. Ён аздоблены малюнкамі, якія паказваюць тыя мясціны, аб якіх ідзе гаворка.

Настаўнікі і вучні прыкладваюць значныя намаганні, каб школа была ўтульнай і садзейнічала гарманічнаму развіццю дзіцяці. Тут перакананы, што з любові да роднага куточка вырастае любоў, неабсяжная і бясконца, да мілай Бацькаўшчыны.

Святлана ВЫСОЦКАЯ.

пасляслоўе

МІНДОЎТ І ДЗЕЦІ

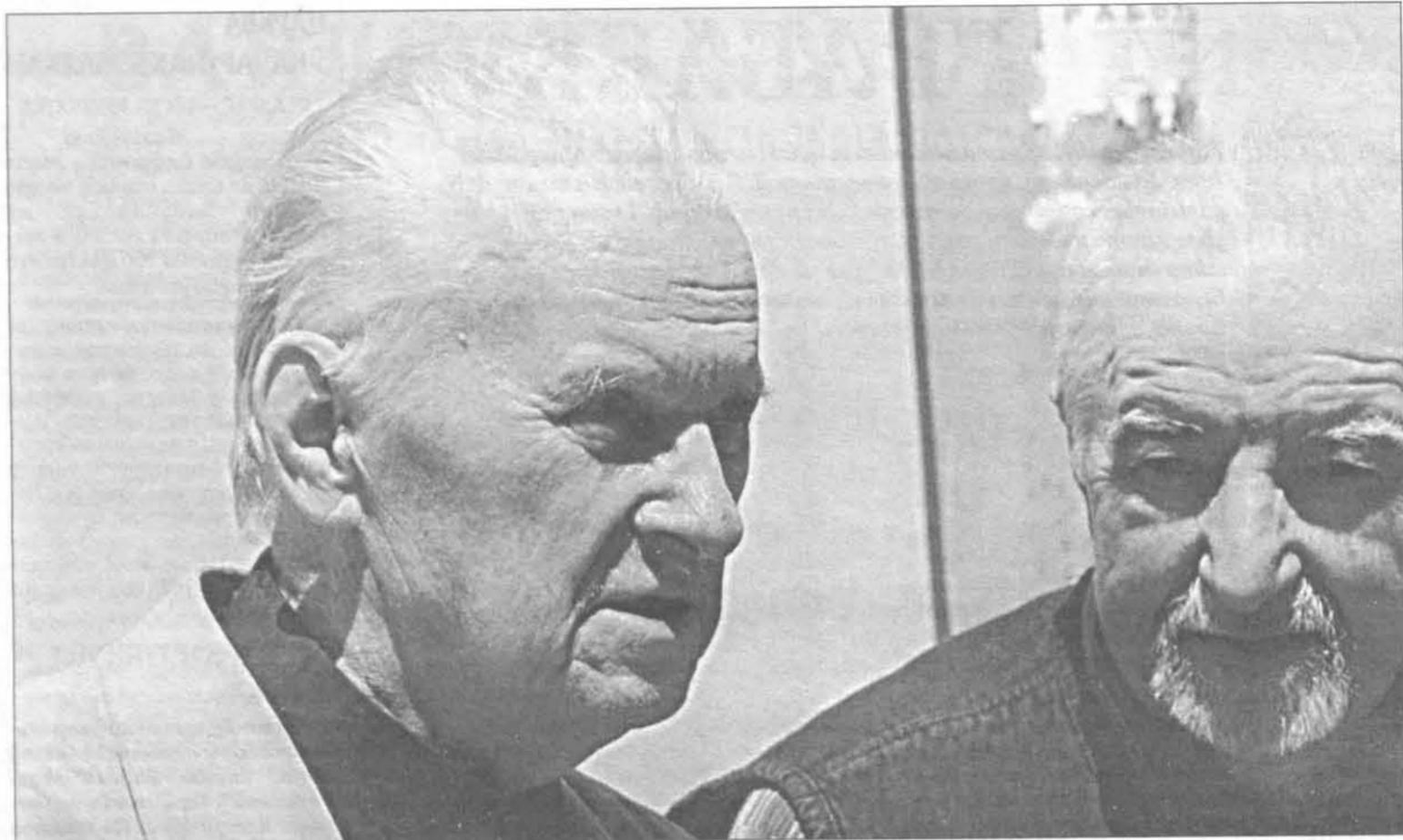
Выстава "Кароль Міндоўг", прысвечаная 750-годдзю каранацыі Міндоўга ў Навагрудку, стала заключнай падзеяй у шэрагу мерапрыемстваў, прысвечаных гэтай даце, у Навагрудка-асветніцкім цэнтры імя Францішка Скарыны.

На працягу месяца тут можна было паглядзець творы юных стакоў, прысвечаныя слаўным гёдам беларускай гісторыі.

Выстава карысталася вялікай папулярнасцю: яе наведвала шмат навучэнцаў школ, ліцэяў. Па словах дырэктара цэнтры Скарыны Любові Канаплянік, творы юных мастакоў і ўвага да іх наведвальнікаў сталі прыкладам таго, што на Беларусі многа дзяцей, зацікаўленых беларускай гісторыяй. Менавіта яны і становяцца пераімальнікамі нацыянальных традыцый.

Алена СПАСЮК.

Калі рукаюцца душы двух геніяў, то гіне зайздрасць і прыкрасць, шаленства зямное і лютаванне чорнае. Душы Барадуліна і Быкава рукаюцца, дзе б ні былі – ці ў розных гарадах, як было раней, ці ў розных краінах, як зусім нядаўна, ці нават у розных субстанцыях, як цяпер.

Калі рукаюцца душы двух беларусаў, там ёсць шчырасць і радасць сустрэчы, смутак хуткага расстання, задумленне ўспамінаў. Пасля "Лістоў у Хельсінкі" я чакаў гэтай кнігі тры гады. Бо тую ведаў на памяць – хоць і не завучваў адмыслова. І верыў: працяг будзе.

Калі рукаюцца душы двух мужчын, атрымліваецца гранічна шчырая, інтымная – хай і без сантыментальнасці – размова. Кніга «Калі рукаюцца душы» выйшла з друку, калі Васіля Быкава ўжо 40 дзён не было з намі. Калі вочы выплакаліся, а думы, як пыл пасля ветру, апусціліся на дол.

Калі рукаюцца душы двух мастакоў, мы маем вершы і малюнкi,

прыпавесці і разважання. Мы маем твор. З Мінска і Вушачаў пісаў Рыгор Барадулін Васілю Быкаву ў Нямеччыну і Чэхію – "змушаны вырай высокага сябра". Вершалісты, загартаваны ад графаманства і саборніцтва, былі народнаму пісьменніку голасам радзімы, пахам бацькоўскае хаты і позіркам Ваўчэнскага возера. Барадулін назваў Быкава Апосталам нацыі. І ніхто гэта не аспрэчыць.

І "Лісты ў Хельсінкі", і "Калі рукаюцца душы..." – гэта анталогія беларускага настрою, узор валодання словам, глыбіні думкі, метафізічнага ўрагану па-беларуску. Цяпер, калі перачытваю гэтыя кнігі, забываюся, што Быкава няма. Такое бывае, калі рукаюцца душы...

P.S. Апошняе прыжыццёвае фота Васіля БЫКАВА, зробленае Сяргеем ШАПРАНІМ. Друкуецца ўпершыню.

Глеб ЛАБАДЗЕНКА.

КАЛІ РУКАЮЦЦА ДУШЫ

Калі рукаюцца душы,
Цемра сябе даядае,
І раніца апраметнасць
Выбачае начы.
У трапяткім непарушы
Анёлкавасць маладая

Ад куфра шчырасць
Давярае ключы.
І шчырасць на спатолу
Нашчацца нашыя мроі,
Небыццём сурочанья,
Трываляцца дні.

Раскравваюць думкі няволу,
Як сок пад жывою карою,
Вершалінам жадаючы
Крануцца дна вышыні...

Рыгор БАРАДУЛІН.

Лісты ў Нямеччыну з Вушачы

З падстрэшыша мамінае
ХАТЫ

Ліст шосты

Днее змярканьне,
цямнее сьвітання,
Глухне паўдзён у сваёй
глыбіні.

Цені, прывыклія да хістанья,
Прыцемкам дадаюць цішыні.
Цесна развідненасць
ў зааблоччы.

Лашчыць жуду
крумкачова крыло.
Гэта старэюць
нашыя вочы,

А нам здаецца –
Старэе святло...
25 жніўня 2000

Ліст дзевяты

Збыты голас Перуна
І словы ўшацкае залевы,
Якія дарагія ўсе вы,
Бо вамі мовіць даўніна.

Відаць, вяртаюцца сюды,
Каб зноўку нарадзіцца,
Хмары.
Абжытыя душой абшары
Свае і ў ветра, і ў вады.

Чакае першая страху,
Дзе б ні блукалі сьцежкі нашы.
І статак дзён
З прысьмерклай пашы
У двор ідзе без пастуха.

Ярылу дзячыць ярына,
Ільлю – праменьне ільняное.
...Над забытай стараною
забыты голас Перуна...
23 ліпеня 2001

Ліст пятнаццаты

Лоб даверыць бацькаваму вязу,
Абшчапіць шурпаты ствол
рукамі.

Не пытацца,
Не чакаць адказу,
Слухаць,
Як галодны сок блукае.

Думкамі радніцца з каранямі,
Каб да сутнасці дапацца
ў змроку.

З аблачынамі дзяліцца снамі.
Да сябе
Вярнуць сябе здалёку...

29 жніўня 2001

Ліст дзевятнаццаты

Абнашчыць бы першанебам
пагляд.

Ад звадаў, ад здрадаў,
Ад самашаленства
І вярнуцца назад

У сад маленства.

Ад самога сябе адварнуцца.
Не азірнуцца,
Пасьпець не спазніцца
І да маладога ствала
Шчакой прытуліцца,
Душой прыгарнуцца

Да ранішняга сьвятла,
Якое прагнулася толькі,
Яшчэ не стаміла сябе
І ў вечнай слябе
Сьпіну не струдзіла да колькі.

Ды ўсяго налівае
Штодзённасць волава.
А пух летуценны
Крыла анёлавага
З туманом растае.
Нячысьцік рагаты зацята
Напамінае заслугі твае.

Павылініў даягляд.
Пазьнесла яшчэ да Каляд
Кладкі ўсе да паленца.
Пад карань павымерз
Сад маленства.
У каго запытацца,
Куды вяртацца?

17 жніўня 2002

Ліст дваццаць трэйці

Галосць пеўні на ўсю Вушачу.
Сабакі брэшуць на ўсю галаву.
Зноў слухаю рэха.
Зноў сьцежку бачу.
Жыву!

Зноў хатнік дыхае нада мною.
Зноў тупае дваравік у двары.
Кон адварочваецца сьпіною.
Да пары.

А мама,
Назавіхнуць зранку,
З агнём навітаўшыся галаруч,
Хату замкнула
І пад венак на ганку
Схавала ключы...

27 жніўня 2002

Ліст дваццаць чацьверты

Душа не адлятае ў вырай,
На родным котлішчы трывае.
Тут і хмурынка ёй апірай
І ўсьмяглая, і дажджавая.

Матуля тут яе люляла.
Няўзнакі ёй ні зімавеі,
Ні ростані, ані пажары.
Ты зьведзеш,
А душа ўдавае,
І сподзеў ёй нясе ахвяры.

Сьпяшаецца юрма людзкая
Стаць ценямі
У сьцішанай даліне.
Душа цярглівая чакае –
Твайго паўтору, гаспадыня...

29 жніўня 2002

Лісты ў Нямеччыну зь Менску З-пад зашклёнага неба

Ліст пяты

Паветра маленства
Пахне мамаю,
Паветра храма –
Дыханьнем Богавым,
Паветра юнацтва –
Першай трывогаю.
Паветра Радзімы

Балючае самае.

Паветра позьняй восені
Ціхае,
Паветра смутнае
Прыцемку раньняга.
Але надыхацца нельга
Выгнаньніку
Паветрам, якое
Калісьці дыхала...

30 сакавіка 2000

Ліст дзесяты

І ў нябёсах жыцьцё суровае.
Трэба бачыць,
Зь якой ахвотай
Ластайка вераб'я замуроўвае,
Што пракраўся ў гнязьдзечка
ўпотаі.

І крылатую рызыку кідае
У прадоньні надзея сьляпяя.
Мейсца ўсім
Пад страхом блакітнаю
І хапае, і нехапае...

1 чэрвеня 2000

Ліст дзевятнаццаты

Баяцца кветкі абразіць дол,
Далей ўцякае настрой панылы,
Калі на зямлю
Сыходзіць анёл
Бяскрылым напамніць
Пра іхныя крылы.

Пра тыя крылы, якія расьлі
У кожнага ад нараджэньня.
Ды лёткія крылы
Цяжкімі былі
Для страху зямнога насеньня.

І сьвет абяскрыліўся,
І вакол
Бакі пралежваюць небасьхілы.
І лётае той,
Да каго анёл
Аднойчы прыходзіць
Прымерыць крылы...

10 кастрычніка 2000

Ліст дваццаць пяты

Ідуць спакойна халады.
На плечы ўсьцінуўшы завеі.
Ад іхняй вусьцішнай хады
Душа вады нікавае.
Зрабіўся белым марны прах,
Заснула немата глухая.
З гадоў малечы
Першы страх
Сябе забытага гукае.

Ня выдасць сэнс
Сваіх кладоў.
Сябе ратуе стомай праца.
Усё,
Што выйшла з халадоў,
Павінна ў халады вяртацца.

21 снежня 2000

Ліст дваццаць шосты

Дзень пазыч жаўрукам,
Ноч аддай сваю совам.
Хай лянуецца доля,
Стараецца кат.
Затрымайся ў сабе
У гэтым сьвеце часовым,
Каб адчуць хоць на міг
Усявышні пагляд.

Не забудзься, што кожны
Твой крок на прыкмеце.
Множ дабро колькі моцы,
Ня лічачы множ.
Прышануй цішыню
У гэтым стомленым сьвеце,
Каб пачуць, як ступае
Гасподзь басанож.

З мора смутку свайго
Давярайся прылівам.
Будзе шлях твой з выгнанья
Салодкім ад сьлёз.
Сам сябе пацярпі
У гэтым сьвеце цярглівым,
Каб у сэрцы тваім
Нарадзіўся Хрыстос.

24 лістапада 2000

Ліст дваццаць сёмы

А не хапіла й дваццаці
стагодзьдзяў,
Каб людства зразумела, для
чаго
сподзь аднойчы
На зямлю прыходзіў,
На крыж паслаўшы
Першыцца свайго.

Ліст семдзесят чацьверты

Саміх сябе пашматаваць
гатовы,
Сабакамі зрабіўшыся,
Вайкі.
І люталюды ў крылы
Рук Хрыстовых
Яшчэ ўганяюць кутыя цьвікі.

Ліст трыццаці

І тым жыве душа,
Што верыць цуду.
Трымае кожнага ягоны кон:
Фаму — зьянвер'ем,
Здрадлівасьцю — Юду.
Страх думае,
Што шчыры толькі ён...

Ліст трыццаць восьмы

Апосталам балюча на зямлі.
Балюча й за бязмозглых, і за
мудрых.
Як зьяняць з плячэй зь бядою
хатулі?
Хто лёс праспаў свой,
Як спытаць, чаму дрых?

Ліст шэсцьдзесят другі

Пакуль яшчэ застаецца
калісьці,
А заўтра кудысьці само
ўцякае,
Ісьці ў сябе —
Адзінае выйсьце,
Хоць і там цябе ніхто
не чакае.

Ліст шэсцьдзесят другі

Ад вока злога
Лёсу й людзкога
Схавацца нікому нідзе
немагчыма.
Ісьці ў сябе —
Дайга дарога,
Яна са стомленымі вачыма.

Ліст шэсцьдзесят другі

Яна свой пачатак бярэ з адчаю,
Стараецца абмінуць нізіну,
І жменьку сподзеву пазычае
І напаміну, і прыпаміну.
Ісьці ў сябе,
Пакуль ходзяць ногі,

Ня ўшчэнт здарожанага
памкненьня.
Ісьці ў сябе,
Пакуль будзе змогі,
Ня думаць, што дзень твой
Менее й менее...
28 чэрвеня 2002

Лісты ў Злату Прагу зь Менску 3-пад крыса зажуранай завеі

Гэты краў,
А гэны краўся спраўненька
У правадыры, ў павадыры.
Астудзіў усіх
Пясок сыры.
У народа памяць,
Як у страўніка.
5 кастрычніка 2002

Ліст чацьверты

Соль жывая.
Людзі — соль зямлі.
Несалёна псуецца хутка.
Мера ўсё трымае.
І калі
Перасольваецца хлеб і чутка,
Іскры выкрасае соль з вачэй.
Сьмех за боль
Бадай што балючай.

Ліст васьмы

Жыць хоча боль,
Бо ім усё жыве.
Баліць пчале,
І каменю, і рэчу.
Баліць красе й расе,
Касе й траве,
І рожкам козыткі,
І пяткам сьмеху.

Ліст семнаццаты

Не на вечнасьць,
А на разьвітаньне
Пішуцца шчымымі радкі.
Вечнасьць —
Самасьцьверджаная пані,
Ёй самоту слухаць не з рукі.
Вечнасьці сябе самой хапае,
На паслугах мудрасьць у яе.
Вечнасьць —
Гаспадыня не скупая,
Лішняя ахвоча раздае.

Ліст васемнаццаты

Беларусь,
Як брыльянт у пярсцёнку
Эўропы.
Жабраку не падасьць Эўропа
рукі.
А бязроднікі праз усе вякі
Да пярсцёнка цягнуцца
На перахопы...
3 красавіка 2003

Ліст васемнаццаты

Беларусь,
Як брыльянт у пярсцёнку
Эўропы.
Жабраку не падасьць Эўропа
рукі.
А бязроднікі праз усе вякі
Да пярсцёнка цягнуцца
На перахопы...
P.S. Захаваны правапіс арыгінала.

зваротная сувязь

РАСІЯ

ШМАТГАЛОССЕ САНКТ-ПЕЦЯРБУРГА

Санкт-Пецярбург здаўна быў бліжэй для беларусаў і Беларусі. Таму і не дзіўна, што ў горадзе на Няве ў розныя гады жылі і працавалі беларускія літаратары. Ёсць яны ў "паўночнай сталіцы" Расіі і зараз: **Анатоль Кірвель, Аўгіння Кавалюк, Валянцін Грыцкевіч, Мікола Нікалаеў...**

Зараз Санкт-Пецярбургскія беларускія літаратары, акрамя таго, што падтрымліваюць трывалыя сувязі з Беларуссю, уваходзяць у Саюз пісьменнікаў "Шматнацыянальны Санкт-Пецярбург". Нядаўна была пра-

ведзена II аб'яднаная канферэнцыя пісьменнікаў "Ад Урала да Нявы". "Шматнацыянальны Санкт-Пецярбург" выдае і сваю газету пад той жа назвай. Па традыцыі штотраас старонкі выдання аддаюцца той альбо іншай літа-

вернісаж

ВІКТАР ЖАЎНЯРОВІЧ:

"АД ІМПРЭСІЯНІЗМУ ПЕРАНЯЎ Я ТОЛЬКІ ПРАВА БЫЦЬ САМІМ САБОЮ..."

27 жніўня наш суайчыннік адзначыў пад Парыжам свой дзевяностгадовы юбілей. 15 гадоў таму, пасля доўгага маўчання, Барыс Сачанка ўпершыню згадаў гэтага беларускага мастака ў "Маладосці": "Паходзіць з Дзісеншчыны. Вучыўся ў Віленскай кансерваторыі імя М.Карловіча. Быў знаёмы з Русчыцам, Драздовічам, Сергіевічам. Яго залічваюць да імпрэсіяністаў. Прывітаў удзел у многах выставах у Парыжы, меў персанальную выставу ў Нью-Йорку. Тэмы твораў у асноўным беларускія".

Мая ж сустрэча з творчасцю Віктара Жаўняровіча адбылася ў сялянскай хаце пад мястэчкам Лявонпаль — на былой Дзісеншчыне (цяпер гэта Міёрскі раён Віцебскай вобласці). "Спацькнуўся" перад незвычайным абразом, так адрозным ад паўсюдных рэпрадукцыйных акараў сялянскага побыту. Гаспадар дома над Дзвіною распавёў, што карціна Віктара Жаўняровіча захавалася як спадчына яго цёткі Насценкі. Яшчэ дзве працы таго ж мастака ёсць у яго сыноў у Гомелі. Падараванае Насці захоўваецца таксама і ў Огрэ пад Рыгай, у яго родзічкі Раісы Раствай.

І вось пачалося "вяртанне" Віктара Жаўняровіча на радзіму. Маці яго паходзіць з Дзісны, бацька — з Друі, а нарадзіўся ён ажно ў Чыце (бацька Мікалай працаваў там чыгуначным інжынерам, загінуў, мабілізаваны на першую сусветную). З дзевяці гадоў Прыдзвінне стала для Віктара зямлёй любові.

У інтэрв'ю Уладзіміру Шыманцу мастак згадаў: "...Але беларускае Язна, дзе мне да-

чалася пазней падростаць, зрабіла на мяне асаблівае ўражанне". І працягваў: "...Найбольш мяне захопліваў краявід нашай Дзісеншчыны. Цудоўныя, людской рукой не зняве-

ратурнай дыяспары. Ужо пабачыў свет і беларускі нумар — "Родзічы". Сябры на яго старонках віншуюць Валянціна Грыцкевіча з 70-гадовым юбілеем. Надрукаваны па-беларуску (пераклала Іх Аўгіння Кавалюк) рубаі башкірскай паэткі Альміры Бікулавай. Змешчаны і арыгінальны верш Аўгінні Кавалюк. У рубрыцы "Новыя імёны" — паэтычныя творы Ланы Успенскай. Паэзіі і празаік Анатоль Кірвель (ён і сабраў "беларускі" нумар "Пецярбургска-шматнацыянальнага") прадстаўляе рускамоўныя вершы беларуса Аляксандра Дабравольскага.

Алесь КАРЛЮКЕВІЧ.

доўга праседжаў на беразе Дзвіны, пасярэдзіне якой красаваліся цудоўныя астраўкі. Хадзіў, любавіўся берагамі язенскіх азёр".

...Прывезеныя з Францыі У.Палупанавым матэрыялы пра В.Жаўняровіча, арыгіналы мастака з Грудзінава і Огрэ сталі асновай выставы "Тут засталася сэрца часцінка", якую наладзіў у Міёрах раённы гісторыка-этнаграфічны музей. А настаўнік міёрскай школы № 3 музейнік і кіраўнік вучнёўскага гуртка "Арганаўты мінулага" Вітольд Ермалёнак правёў пошукавую экспедыцыю па мясцінах, якую згадаў В.Жаўняровіч у сваім інтэрв'ю.

У тым жа 2001 годзе Нацыянальны палацкі гісторыка-культурны музей-запаведнік і Палацкі краязнаўчы музей з майго прыватнага збору арганізавалі выставу "Плешча ў сэрца Дзвіна", дзе былі прадстаўлены творы Віктара Жаўняровіча, Пётры Мірановіча, Міхася Калініна, Вячкі Целеша, Валерыя Дзевіскібы. Творчы лёс згаданых мастакоў, якія жылі або жылі за рубяжом, паяднала Дзвіна-Даўгава.

Вочы стольнага Мінска таксама ўглядаліся ў чароўныя краявіды парыжаніна — у Нацыянальным навукова-асветніцкім цэнтры імя Францішка Скарыны, а на пачатку мая гэтага года — у касцёле святы Алены і Сымона, дзе Беларускі паэтычны тэатр аднаго акцёра (кіраўнік Галіна Дзягілева) правёў паэтычна-музычную імпрэзу, прысвечаную нашай дыяспары. Там выступіў і кінарэжысёр Віктар Шавялевіч, які асабіста ведае В.Жаўняровіча — у час камандзіроўкі ў Францыю быў запрошаны мастаком у госьці.

Пастаянная выстава, прысвечаная ўсё яшчэ мала знаману на Бацькаўшчыне 90-гадоваму мастаку, дзейнічае толькі ў Музеі радзімазнаўства пры Лявонпальскай сельскай бібліятэцы ў Міёрскім раёне, на гістарычным дзісенска-браслаўскім прыбярэгу Дзвіны. Таму парадубаемся ўслед за Уладзімірам Шыманцом: "Мастак... Віктар Жаўняровіч, што жыў у Парыжы, ужо ведамы беларускай грамадзкасці. Ягоныя натурмарты й краявіды красуюцца на сценах дамоў нашых суродзічаў па абодвух баках Атлантычнага акіяну". А мне ўсцешна, што і "па абодвух баках" Дзвіны ірдыяцца вяртальныя адметы яго творчага шляху.

НА ЗДЫМКАХ: партрэт і ілюстрацыі з кнігі "Беларускія мастакі ў замежжы" (Нью-Йорк, 2001).

Сяргей ПАНІЗНІК.

захавай традыцыю

СТРАВЫ НА ПАЧАТАК БАБІНАГА ЛЕТА

Бабіна лета — перыяд уборкі агародніны — у адных рэгіёнах Беларусі лічылася з Першай Прачыстай (Усплення, 28 жніўня) да Галавасека (Калінавіка, 11 верасня) або да Другой Прачыстай (Багача, 21 верасня), Трэцяй Прачыстай (Пакровы, 14 кастрычніка), у іншых — з Галавасека да Цудаў 19 верасня.

Апошні перыяд характэрны для Тураўшчыны. Пачатак яго адзначаўся некалі вельмі ўрачыста. Па-першае, таму, што заканчваліся палявыя работы. Лічылася, што калі пасяець азімае жыта да Галавасека, то яно будзе каласістым і дасць багаты ўраджай. Увогуле, аптымальны тэрмін асенняй сяўбы — ад Першай да Другой Прачыстай. Каму засяваць першым — вызначалі варажбой з варанымі яйкамі: у каго апынецца яйка "без пяткі" — гэта значыць, уся падшкарлупная ёмістасць запоўненая, таму і сеяць, астатнія — за ім. Чыстае адзенне, чысціня ў хаце, дастатак і сыць на стале павінны былі садзейнічаць поспеху ў працы, урадлівасці нівы.

Працавалі нашча, а ўвечары сямейнікі збіраліся за сталом на ўрачыстую вячэру, якая складалася з юхі (халадзец), запечаных у цесце курыных ножак, пампушак. Дзецям варылі ўзвар з яблыкаў або груш, а дарослых гаспадыня частавала наліўкай. Спраўлялі абрад Жаніццы коміна. На пасвет сыпалі семкі-гарбузікі, дзецям была забава іх сабраць і есці, а таксама сушаную садавіну, каліну, клалі мёд у сотах, печыва. Усім гэтым ласаваліся самі, клікалі ў госці суседзяў.

Гэта быў дзень першага запаль-

СМАЧНА ЕСЦІ

Увёсцы Семурадцы Жыткавіцкага раёна і зараз некаторыя гаспадыні скарыстоўваюць традыцыйнае меню на свята. Гэтыя рэцэпты запісала Ганна Лой у жніўні бягучага года ад сваёй маці Марыі Клімовіч 1936 года нараджэння.

Звычайна засякаюць некалькі пейняў на сям'ю. Ад тушак аддзяляюць СЦЕГНЫ (ножкі, як цяпер кажучы). Абмазваюць гэтыя сягэнцы наступнымі прыправамі: пару галолак часнаку і хрэн пацерці на тарку, дадаўшы солі і кроплю чырвонага горкага перцу (дадаць гэта ў смятану і абмазаць кожнае сягэнно з усіх бакоў). На круглую патэльню, змазаную тлушчам, кладуць тонкае крутое цеста з жытнёвай мукі і вады, на яго выкладаюць курыныя ножкі косткамі ў сярэдзіну круга, а зверху пакрываюць такім жа кругам крутога цеста, зашчыпваючы з бакоў. Пасля таго як спячэцца, выкладаюць на блюда і ўпрыгожваюць зверху кветкамі з варанай морквы, бурака, зялёным гарошкам, пятрушкай і кропам.

ЮХА варыцца з астатняга мяса і курыных касцей, дробна пачаных. Учыгун з вадой, дзе варыцца гэта мяса, кідаюць пару лайровых лістоў, некалькі гаро-

а разам з тым расказвалі казкі, легенды, паданні, былічкі, спявалі песні, перадаючы разам з традыцыйнымі рамёствамі духоўную спадчыну тым, хто даваў працяг роду. Тут хлопцы знаёмлілі бліжэй з дзяўчатамі, а жанчыны прыглядалі сабе будучых нявестак — працавітых, акуратных, таленавітых. Пазней, на вяселлях, якія спраўлялі пасля Пакроваў, маладых частавалі смажанай курыцай. Зноў тая ж рытуальная страва!

Чаму менавіта курынае мяса выкарыстоўвалася падчас гэтых абрадаў? Нашы продкі верылі ў сваю непарыўную кроўную сувязь з рознымі жывёламі. У старажытнасці быў пашыраны звычай прычашчэння чалавека да сваяцкай жыццёвай шляхам з'ядання яе мяса, дзякуючы чаму набываліся тая ці іншыя якасці. Певень, курыца — увасаблен-

ванна святла ў хаце, пачыналіся засідкі — прадзенне ў хаце. Ксенія Чарнушэвіч (1918 года нараджэння) з вёскі Чэрнічы Жыткавіцкага раёна расказвала, што комін і печ упрыгожвалі хмелем. У Столінскім раёне — барвінкам, а сам абрад спраўлялі на Сямёна 14 верасня. Маладых сімвалізавалі Комін (святло ў хаце) і Праца (жаночая праца пры агні па вырабу адзення). Гэтай працы старэйшыя вучылі маладых,

не плоднасці і жыццяздольнасці. Да таго ж певень — праціўнік усялякай нячыстай сілы, спеў яго перапыняе яе дзейнасць. Ён абвешчае надыход дня, з'яўленне жыватворных промняў сонца, святла. Дарэчы, і ў святочным меню прысвятка Галавасек глыбокая сімволіка асноўнай стравы — курынага мяса ў цесце з жытнёвай мукі, яна як замова: дай, Божа, багатага ўраджая, а нам — дабрабыту і працягу роду.

шын чорнага перцу, адну цыбулю, парэзаную напалову, соль па смаку. Угарачай печы чыгун застаецца на ноч. А раніцай мяса крышаць у міскі, зверху заліваюць працэджанай юшкай, спускаюць у склеп.

СЛІВАВУЮ НАЛІЎКУ робяць так: невялікія слівы без костак складаюць у слоік, прыкладна, пяцілітровы — даверху, засыпаюць 1 кілаграм цукру, шчыльна закрывшы накрывкай з адтулінай для трубка, якую апускаюць у слоік з вадой (зараз гаспадыні карыстаюцца гумавай пальчаткай, якая раздзімаецца ад бражэння). Бражэнне працягваецца 1 месяц, затым даюць яшчэ 1 кілаграм цукру, зноў пакінуўшы на месяц у цёплым месцы — на падаконніку, затым працэджаюць.

ПАМПУШКІ пякуць з такога цеста: на пайлітра цёглай вады — 6 сталовых лыжак цукру, крышку солі, 25 грамаў дражджэй, 6 сталовых лыжак алену, 2 яйкі, 3-4 шклянкі мукі. Цеста раскатваюць на стале і выціскаюць шклянкай кругі, якія складаюць на бляху. Трыццаць хвілін цеста падоходзіць, затым яго выпякаюць у печцы. Склаішы пампушкі ў міскі, заліваюць смятанай з цукрам. Можна дадаць у цеста мак.

Рэгіна ГАМЗОВІЧ.

жыццёвыя сюжэты

САМАЛЁТ... НА ГРАДАХ

Якіх толькі варыянтаў паходжання самалёта ў агародзе пенсіянеркі Аляксандры Ляшэнкі ў вёсцы Сялец Бярозаўскага раёна не расказваюць мясцовыя жыхары. Прычым, "байкі" пра гэту вінтакрыльную машыну выйшлі далёка за межы раёна.

Фота БелТА

Па словах гаспадыні, пас- тавіў свой Як-52 на яе вялікім участку малады ваенны лётчык з Бярозы. Самалёт ён перагнаў з Расіі. Спачатку да самалёта было паломніцтва дарослых і дзяцей. Каб машыну не выкралі, з яе знята хваставое "апарэнтне" і рухавік.

Пакуль лётчык спрабуе атрымаць дазвол на палёты на свайм Як-52, Аляксандра Аляксандраўна гаворыць, што на крылах зручна сушыць травы і яблыкі, якія хутка сохнуць на гарачым ад сонца метале.

аўтапрабег

"БАЙКАЛЬСКІЯ АМАЗОНКІ"

Удзельніцы аўтапрабегу "Байкал-Балтыка" дасягнулі беларускай сталіцы. Прабег ажыццяўляецца на шасці аўтамабільах "Лада". Унікальнасць мерапрыемства ў тым, што ўдзельнічаюць у ім толькі жанчыны. Усе яны — члены рэгіянальнага аўтамабільнага клуба "Байкальскія амазонкі", які не першы год супрацоўнічае з АўтаВАЗам. Аўтапрабег стартваў ва Улан-Удэ, праехаў праз Іркуцк, Тальяці, Маскву, Талін, Рыгу, Вільнюс, Калініград і Мінск і зноў узяў курс назад на Улан-Удэ.

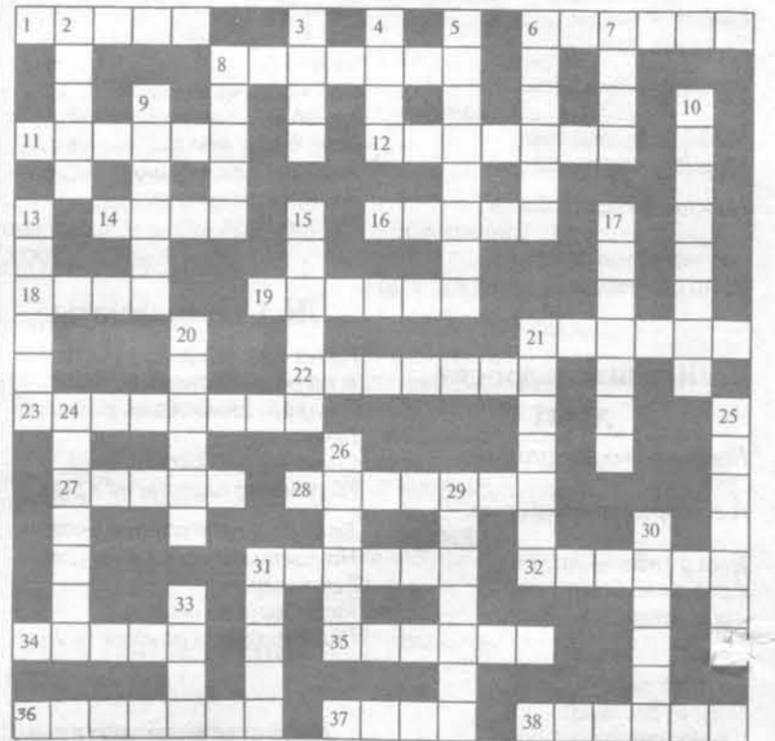
Фота БелТА

крыжаванка ад любові Юнавай

ПЕРАКЛАДЗІЦЕ НА БЕЛАРУСКУЮ МОВУ

ПА ГАРЫЗАНТАЛІ. 1. Праздник. 6. Уединение. 8. Признак. 11. Потеря. 12. Возмездие. 14. Изба. 16. Ломоть. 18. Заплата. 19. Отрава. 21. Изжога. 22. Беспокойство. 23. Одиночество. 27. Остаток. 28. Пушка. 31. Скирда. 32. Желание. 34. Нефть. 35. Орбита. 36. Чай. 37. Сито. 38. Клеенка.

ПА ВЕРТЫКАЛІ. 2. Охрана. 3. Рожь. 4. Лето. 5. Блуд. 6. Салат. 7. Цель. 8. Платеж. 9. Лопата. 10. Аллегретто (муз.). 13. Голь. 15. Цитата. 17. Печаль. 20. Лень. 21. Полнота. 24. Глупость. 25. Опрятность. 26. Краснотал. 29. Водка. 30. Месьць. 31. Слякоты. 33. Папа (разг.).

«Голас Радзімы»
Галоўны рэдактар
Наталія САЛУК

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:
Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь;
Камітэт па справах рэлігіі і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь;
Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі;
Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом «Радзіма».

Наш адрас: 220005, Рэспубліка Беларусь, Мінск, пр. Ф. Скарыны, 44.
Тэлефоны: (+375-17) 288-11-97 (бухгалтэрыя), 288-12-80, 284-76-56, 288-17-82, (тэл./факс).
Галоўны рэдактар: 8029-6-88-17-82.

ЧЫТАЙЦЕ «Голас Радзімы»
у ІНТЭРНЭЦЕ:
<http://golas.promedia.by>

Пазіцыі рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках «Голасу Радзімы», могуць не супадаць.

Рэгістрацыйнае пасведчанне №81. Падпісны індэкс у Беларусі 63854. Аб'ём 2 друк. аркушы. Тыраж 2 128 экз. Заказ 1515. Падпісана да друку 9. 9. 2003 г. у 12.00.

Газета набрана і зьярстана на рэдакцыйным настольна-выдавецкім комплексе.

Адрукавана на паліграфічным РУП «Чырвоная зорка» (220073, г. Мінск, 1-шы Загарадны завулак, 3).